

Un estudi documenta on va anar a parar l'espoli franquista de Caldes de Montbui

Autor:

Data de publicació: 29-01-2024

La primera part de l'estudi sobre les víctimes de l'espoli franquista a Caldes de Montbui (Vallès Oriental, Catalunya) ha permès identificar i documentar els béns requisats a entitats i indústries, i determinar on van anar a parar.

La primera part de l'estudi sobre les víctimes de l'espoli franquista a Caldes de Montbui (Vallès Oriental, Catalunya) ha permès identificar i documentar els béns requisats a entitats i indústries, i determinar on van anar a parar.

L'Ajuntament de Caldes de Montbui, a partir d'aquesta investigació, reclamarà el retorn de les aproximadament 70.000 pessetes de l'època que foren espoliades, entre d'altres, al menjador popular infantil de la vila o a la Caixa Rural.

L'estudi "Les víctimes de l'espoli franquista a Caldes de Montbui, 1939-2023" ha de permetre posar llum a un dels episodis més tèrbols del final de la Guerra Civil. La investigació s'ha estructurat en dues parts. La primera, que és la que s'ha presentat aquest dimarts, fa referència a les entitats i indústries que van ser víctimes d'aquest espoli. La segona part, que estarà finalitzada previsiblement a l'estiu, se centrarà en l'espoli sobre les persones físiques.

L'estudi, elaborat per Neus Moran Gimeno, doctora en història contemporània per la UB i investigadora de la Càtedra Josep Termes de la UB, ha permès identificar i documentar quins béns es van requisar, com es va dur a terme i, en alguns casos, determinar quin ha estat el destí d'aquest patrimoni. L'estudi també detalla el paper i la implicació de les autoritats municipals en l'assenyalament i l'execució de les requisas a les entitats qualificades d'enemigues i que van ser "extingides" pel franquisme.

Paral·lelament, ofereix la possibilitat a les entitats i els descendents de les persones afectades de disposar de documents que en futur es podrien fer servir en cas d'iniciar processos legals per recuperar el patrimoni espoliat. En el

cas de l'Ajuntament, es reclamarà el retorn de les aproximadament 70.000 pessetes de l'època que es van espoliar dels comptes municipals, del menjador popular infantil o del Sindicat Agrari i la Caixa Rural.

Caldes de Montbui, un petit municipi amb una activitat repressiva destacada

A Caldes de Montbui s'han localitzat més de 180 procediments judicials militars i 28 expedients de responsabilitats polítiques incoats contra 53 persones domiciliades a Caldes, de les quals, 47 ja havien estat processades als jutjats militars. Entre aquests expedients destaquen els instruïts contra el Centre Democràtic i Progressista que, tot i que aparèixer indexat, no s'ha pogut consultar perquè està desaparegut a l'Arxiu Central de l'Audiència Provincial de Barcelona.

L'altra gran objectiu de l'espoli va ser el Sindicat Agrícola i Caixa Rural, la cooperativa pagesa més important del Vallès. En aquest cas, es va integrar al sindicat vertical i tot el patrimoni va passar a formar part de la Hermandad de Labradores y Ganaderos. A banda dels béns, també van ser espoliades les 55.900,79 pessetes que s'acumulaven als comptes de la Caixa Rural. Els reiterats intents de recuperar els diners han estat infructuosos fins el moment.

La documentació recuperada també ha permès identificar 4 empreses que van ser víctimes de l'espoli. Es tracta del taller de cistelleria de Ramon Poble Calveras i Eulàlia Tura Casas; la fàbrica de licors i bodega de Josep Fontcuberta Rogés; la impremta i litografia de Joan B. Pobla Aguilera; i la foneria i fàbrica d'armaments de la Unió Metal·lúrgica i requisada durant la guerra a Isidre Pagès Riera.

L'anàlisi dels inventaris del patrimoni confiscat que va elaborar la Direcció General el 1943 ha permès detectar també la confiscació d'un immoble destinat a balneari, ubicat al número 2 del carrer Santa Susanna. Tenia quatre altures i una superfície de 21.000 m² i el 1947 es va acabar venent a José Montserrat i altres.

L'espoli, un instrument repressiu perfectament planificat

En aquesta primera part de l'estudi, a banda dels casos particulars, s'ha aprofitat per explicar la planificació i execució de la requisa patrimonial que es va dur a terme tan a les persones físiques com a les persones jurídiques qualificades de "desafectes" pel Movimiento. En concret, es detalla el marc legislatiu i l'aparell judicial repressiu construït pel franquisme per organitzar els traspassos que, en alguns casos, encara es poden resseguir fins l'actualitat. La legitimació de les accions es va convertir en l'instrument fonamental per assegurar l'espoli i garantir que perdurés amb el pas dels anys.

L'estudi també s'ocupa dels anomenats "comptes impropetegibles", que són els dipòsits bancaris de persones o entitats que van ser considerats desafectes. Aquests diners van ser bloquejats i transferits a comptes administrats exclusivament pel Ministeri d'Hisenda franquista. Uns béns que van quedar al marge de la resta de moviments patrimonials. En aquest cas, s'han identificat una desena de comptes en què els titulars estaven domiciliats a Caldes i que van ser requisats.

Tal com demostra la nombrosa documentació revisada, la Comisión de Responsabilidades y Orden Público es va convertir en l'organisme de l'Ajuntament encarregat d'efectuar i vigilar les requises, inventariar els béns decomissats i precintar els accessos als immobles intervinguts. El màxim responsable d'aquest organisme era l'alcalde gestor que va ser designat després de l'entrada de les tropes franquistes al municipi: Isidre Anglí Palaudarias. Segons queda constatat per l'estudi documental, Anglí es va convertir en el vèrtex de tota l'estructura de poder que va regular el funcionament de la vida al municipi i va ser el màxim responsable civil de les accions derivades de la persecució i requisa als desafectes.

La majoria dels processos d'espoli partien de denúncies que s'iniciaven a nivell local contra les persones i les seves famílies que es considerava que havien d'assumir les responsabilitats de la guerra i sufragar amb el seu propi patrimoni els danys ocasionats. L'objectiu de la confiscació era doble. D'una banda, va ser un mecanisme de repressió. D'altra banda, tenia una voluntat clarament recaptatòria. Per això, es va espoliar tot el que es podia: béns immobles, mobles, documentació, accions, avals o diners.

Imatge de l'antic Sindicat Agrícola i Caixa Rural de Caldes de Montbui.

El Centre, l'Ateneu Democràtic i Progressista, un cas paradigmàtic

L'espoli en el cas d'aquesta entitat va ser especialment intens per considerar-la, literalment "el foco de todas las fechorías rojo-separtistas". L'edifici del Centre es va escripturar el 1919 amb una superfície de 436 m², tot i que no hi ha constància registral de la possessió per la requisa dels documents de l'entitat i la destrucció del Registre de la Propietat de Granollers durant el conflicte bèl·lic. L'actual escriptura, després de la requisa, fixa la superfície en 345 m². Per tant, hi ha una diferència de 91 m² que indicaria la pèrdua d'una part de la propietat que, probablement, correspon al pati posterior.

El 1927 l'entitat va afegir una nova propietat al patrimoni, una casa ubicada al número 6 (actual 8) del carrer Madella que es va destinar a la residència del conserge. Els dos edificis es van ocupar amb l'entrada de les tropes franquistes i van acabar anant a parar a mans de la parròquia.

L'estudi també explica com, en aquest cas, els propietaris van aconseguir recuperar l'edifici gràcies al fet que alguns dels socis van pagar l'impost de béns immobles durant la dictadura per evitar que se subhastés per impagament. Tot i això, no va ser fins l'octubre de l'any 2000 que es va aconseguir immatricular el domini de les dues finques al registre de la propietat.

Podeu llegir l'article original a través el següent enllaç:

<https://www.historialliuere.com/2023/03/Un-estudi-documenta-on-va-anar-a-parar-lespoli-franquista-de-Caldes-de-Montbui.html>